

SAMENWERKEND LEREN

3. Samenwerkend leren

1. Erkent de leerling en heeft aandacht voor zijn belevingswereld

Voorbeeld 1: Wie ben ik?

Op het Orion Lyceum geeft docent Bob Clercx zijn leerlingen de opdracht om de persoon die zij zijn buiten school weer te geven aan de hand van een collage, een filmpje of een '5 minutes of fame'. Zo daag je de leerling uit om zijn of haar belevingswereld vorm te geven. Deze opdracht stimuleert creatief denken en het keuzeproces van leerlingen. Het resultaat presenteren de leerlingen aan de klas.

Voorbeeld 2: Je mag zelf weten hoe je leerdoel invult

Tijdens de mentorlessen van Kim Doeleman op het Montaigne Lyceum krijgen de leerlingen de opdracht om hun leven buiten school in kaart te brengen [zie figuur 1 voorbeeld Show your life!]. De leerlingen hebben de vrijheid om dit zelf vorm te geven. Nadat de leerlingen deze opdracht uitgevoerd en ingeleverd hebben in hun digitale portfolio Peppels, presenteren zij dit aan elkaar in groepjes van vier of vijf personen.

Eigenschappen

Beoordelen

Gekoppelde skills (3) skills

Archiveren

De docent gaat afronden

Show your life!

Auteur: Kim Doeleman

my people my work my time my health my stuff my places my life

[Briefing](#) [Handleiding](#)

School school en nog eens school.. Soms lijkt er aan al het leer- en huiswerk geen einde te komen. En dat terwijl er nog zoveel andere leuke dingen te doen zijn! In deze opdracht ga je een kijkje in jouw leven/ weekend geven.

Dit kun je op heel veel verschillende manieren doen. Denk maar eens aan vlogs, foto collages en een draw my life (zie ter inspiratie de filmpjes hieronder of ga zelf naar YouTube ;-)) . Dit zijn slechts enkele voorbeelden waarop je een kijkje in jouw leven naast school kan geven.

Het eindproduct zet je vervolgens in je logboek van je portfolio zodat deze in de mentorklas gepresenteerd kan worden. Let op; je wordt beoordeeld op drie Montaigne skills (creativiteit, digitale geletterdheid en zelfkennis).

Heel veel succes!

DRAW MY LIFE - Dobby (Harry Potter) A MU...

Figuur 1: Voorbeeld opdracht "Show my Life"

SAMENWERKEND LEREN

2. Toont belangstelling voor de leerling als kind

Algemene tips:

- Knoop gesprekken aan met leerlingen. Bijvoorbeeld bij de start van de les: ga bij de deur staan en verwelkom iedereen. Vraag aan een aantal hoe hun weekend was, hoe het met sporten is gegaan of geef een compliment over (nieuwe) kleding.
- Probeer weg te blijven van oordeel, straf en sanctie. Probeer bij ongewenst gedrag erachter te komen wat er bij de leerling (en thuissituatie) speelt wat het ongewenste gedrag kan veroorzaken.
- Heb begrip voor "pubergedrag en -humeur."

Voorbeeld 1: Individuele kennismakingsgesprekken met de mentor

Binnen het mentoraat op het Montaigne Lyceum heeft mentor Kim Doeleman aan het begin van het schooljaar met iedere mentorleerling een individueel kennismakingsgesprek. Hierin maken ze persoonlijk kennis, bespreken ze de sterke en zwakkere punten van de leerling en kijken vooruit op het komend schooljaar

Voorbeeld 2: De eerste les

Tijdens de eerste les van het nieuwe schooljaar hangt docent Kim Doeleman van het Montaigne Lyceum in het lokaal 5 A3'tjes op met daarop per vel een van de volgende vragen:

- Wat kijk je het meeste naar uit voor dit nieuwe schooljaar?
- Wat lijkt je het leukste vak?
- Waar kijk je naar uit in de lessen biologie?
- Moet ik iets van jou weten?
- Heb je nog een vraag aan mij (docent/mentor)?

Leerlingen lopen vervolgens rond in het lokaal om de verschillende bladen in te vullen (eventueel anoniem). Later wordt dit klassikaal besproken.

SAMENWERKEND LEREN

3. Maakt het feedbackproces voor de leerling inzichtelijk

Voorbeeld 1: Opdrachten bij de thematische vakken

Op het Corlaer College maken leerlingen verschillende opdrachten bij de thematische vakken (thema mens, maatschappij en cultuur, en thema mens, natuur en techniek). Eén van deze opdrachten is het maken van een verdieping, waarbij leerlingen zelfstandig onderzoek doen naar een onderwerp. Bij de eerste verdieping in leerjaar 1 (thema mens natuur en techniek) leveren leerlingen hun verdieping in, waarop zij via een beoordelingsformulier [zie figuur 2 en 3 beoordelingsformulier docent] schriftelijk of mondeling feedback krijgen van de docent over wat goed gaat en wat nog beter kan. Daarnaast geven de leerlingen in het domein ook feedback op elkaars verdiepingen, aan de hand van een feedbackformulier [zie figuur 4 document leerling]. Na deze feedback gaan leerlingen hun verdieping verbeteren om vervolgens de definitieve versie in te leveren. Hierbij kijkt de docent ook naar wat leerlingen met de feedback doen.

Beoordelingsformulier 6.3 Leven en Licht (2 sterren)			Cijfer	
Naam leerling		Klas		
Taal en spelling			Aantal punten	
			Maximaal	Behaald
<ul style="list-style-type: none"> Het verslag ziet er netjes en verzorgd uit. Het verslag bevat zo min mogelijk taal- en spelfouten. Het verslag is opgebouwd uit alinea's die bestaan uit goed lopende zinnen.			5	
Toelichting :				
Opbouw en verzorging			Aantal punten	
			Maximaal	Behaald
<ul style="list-style-type: none"> Het verslag heeft een inhoudelijk logische opbouw en hoofdstukindeling (inclusief voorblad, inhoudsopgave, inleiding en nawoord). Gebruikte bronnen zijn betrouwbaar, specifiek en staan op de juiste manier vermeld. Gebruikte afbeeldingen zijn functioneel en hebben meerwaarde.			10	
Toelichting :				

SAMENWERKEND LEREN

Inhoud	Aantal punten	
	Maximaal	Behaald
<ul style="list-style-type: none"> In het verslag wordt duidelijk uitgelegd op welke manier planten (zon)licht nodig hebben. 	20	
<ul style="list-style-type: none"> In het verslag wordt verteld welke rol fotosynthese daarbij speelt. 	10	
<ul style="list-style-type: none"> In het verslag wordt laten zien dat mensen en dieren wel of niet afhankelijk zijn van (zon)licht. Er worden verschillende voorbeelden genoemd. 	15	
<ul style="list-style-type: none"> In het verslag wordt een duidelijk antwoord gegeven op de hoofdvraag: is er leven mogelijk zonder (zon)licht. 	20	
Toelichting:		
Diepgang	Aantal punten	
	Maximaal	Behaald
<ul style="list-style-type: none"> Extra ruimte voor verdieping (hogere kwaliteit door veel dieper op de inhoud in te gaan) 	10	
<ul style="list-style-type: none"> Extra ruimte voor excellentie (hogere kwaliteit door (door-)denkniveau, richting meer sterren) 	10	
Toelichting:		
Totaal aantal punten	100	

figuur 2 en 3: beoordelingsdocument docent

Feedbackformulier verdieping Thema Leven	Naam opdracht maker:	Gekozen opdracht:
	Naam feedback gever:	Datum:
Onderdeel	Tops: wat vind je goed aan deze verdieping?	Tips: wat zou jij anders gedaan hebben?
Taal en spelling - Worden er veel taal-/spelfouten gemaakt? - Lopen de zinnen goed? - Worden er alinea's gebruikt?		
Opbouw en verzorging - Staan alle onderdelen in het verslag? (voorblad, inhoudsopgave, inleiding, hoofdstukken, conclusie, bronvermelding) - Worden bronnen goed aangegeven? (dus niet www.google.nl maar de exacte websites die gebruikt zijn) - Worden afbeeldingen goed gebruikt? (hebben ze een functie of staan ze alleen maar voor de sier/opvulling in het verslag?)		
Inhoud en diepgang - Worden alle onderdelen / vragen uit de opdracht in het verslag behandeld? - Zijn alle onderdelen / vragen uitgebreid genoeg uitgewerkt? - Zijn er bijzondere dingen gedaan / gebruikt bij het maken van het verslag? (denk aan leuke extra's, bijzondere bronnen zoals interviews, enz.)		

Figuur 4: document leerling

SAMENWERKEND LEREN

4. Maakt onderscheid tussen de verschillende niveaus van feedback

Voorbeeld 1: Hulp en samenwerken in studiegroepjes

Op De Nieuwste School werken leerlingen samen in studiegroepjes. De docent/mentor zorgt ervoor dat leerlingen elkaar helpen. Leerlingen schrijven zich bij het vak Nederlands in bij medeleerlingen die goed zijn in spelling, grammatica of formuleren. De studiegroepbegeleiders coachen de groepjes. De docent zorgt ervoor dat er voldoende materiaal voorhanden is om te oefenen en stimuleert op deze manier het samenwerkend leren.

SAMENWERKEND LEREN

5. Geeft opbouwende en inhoudelijke feedback aan de leerling

Voorbeeld 1: Feedback op profielwerkstuk door middel van rubrics

Op het Corlaer College begeleiden docenten de leerlingen bij de profielwerkstukken, zodat leerlingen kunnen sparren over hun onderzoeksproces en om feedback kunnen vragen. Leerlingen leveren in de tweede week van januari hun eerste versie in, waarna de begeleider aan de hand van een rubric - die leerlingen zelf kunnen inzien, maar dan zonder puntenverdeling - feedback geeft; dit gebeurt binnen twee weken na het inleveren van de eerste versie. Deze feedback krijgen de leerlingen vaak schriftelijk en mondeling. Bekijk [zie figuur 5 rubric kwalitatief onderzoek] een deel van de rubric voor kwalitatief onderzoek.

Leerlingen hebben vervolgens nog drie weken de tijd om hun concept aan te passen voor hun definitieve versie. Twee weken later presenteren de leerlingen hun profielwerkstuk; hiervoor hebben zij overleg met hun begeleider. Ze oefenen minimaal één keer hun presentatie voor de begeleider, zodat ze hun feedback kunnen meenemen voor de presentatieavond.

SAMENWERKEND LEREN

Beoordelingsmatrix vwo kwalitatief onderzoek					
Verlag/ product	niveau 0: minpunten	niveau 2: onvoldoende / matig	niveau 3: voldoende / ruim voldoende	niveau 4: goed / uitstekend	Behaalde punten
Onderdeel	niveau 1: slecht				
Plan van aanpak	Plan van aanpak ontbreekt of concrete handelingen zijn niet realistisch/uitvoerbaar. (-10)	In het plan van aanpak ontbreekt meer dan één item behorende bij de omschrijving van niveau 4. (1-5)	In het plan van aanpak ontbreekt één item behorende bij de omschrijving van niveau 4. (0)	Plan van aanpak geeft overzichtelijk wie, wanneer, wat, tijdsduur, en welke materialen / bronnen weer. Eventuele taakverdeling is evenwichtig en concrete handelingen zijn realistisch, zo ook wat betreft de tijdsplanning. (1-5)	0
Onderwerp, probleemstelling	Onderwerp is niet beargumenteerd, informatie uit vooronderzoek is niet als zodanig te herkennen. (0)	Onderwerpkeuze is beargumenteerd, waarin uit vooronderzoek verkregen relevante informatie uit bronnen is verwerkt. (1-2)	Onderwerpkeuze is beargumenteerd, waarin uit vooronderzoek verkregen relevante informatie uit diverse wetenschappelijke bronnen is verwerkt. (3)	Onderwerpkeuze is beargumenteerd / probleem is helder geformuleerd, waarin uit vooronderzoek verkregen relevante informatie uit diverse wetenschappelijke bronnen is verwerkt. (4-5)	0
Onderzoeksvraag, hoofdvraag en deelvragen	Onderzoeksvraag/hoofdvraag en/of deelvragen ontbreken en/of zijn lastig tot onvolledig onderzoekbaar. (0)	Onderzoeksvraag/hoofdvraag wordt onvoldoende uitgewerkt in deelvragen. Hoofd- en/of deelvragen zijn niet concreet genoeg. (1-2)	Onderzoeksvragen zijn concreet, goed begreep, helder geformuleerd, ze sluiten aan bij de informatie uit het vooronderzoek. De hoofd- en deelvragen zijn onderzoekbaar/ realistisch uitvoerbaar. De deelvragen sluiten aan bij de hoofdvraag en zijn in een logische volgorde geplaatst. (3)	Onderzoeksvragen zijn origineel, relevant, concreet, goed begreep, eenduidig geformuleerd en ze sluiten aan bij de informatie uit het vooronderzoek. De hoofd- en deelvragen zijn onderzoekbaar/ realistisch uitvoerbaar. De deelvragen sluiten aan bij de hoofdvraag en zijn in een logische volgorde geplaatst. (4-5)	0
Onderzoeksmethode	Onderzoeksmethode(n) is/ (zijn) niet juist gekozen / is/ (zijn) niet geschikt om hoofd- en deelvragen te beantwoorden. (0-7)	Onderzoeksmethode(n) is/ (zijn) goed gekozen / past bij hoofd-/deelvragen. Onvolledige en/of onvoldoende tot matige uitwerking van onderzoeksmethode. (8-15)	Onderzoeksmethode is goed gekozen, past bij hoofd-/deelvragen en is op vwo-niveau. Goede uitwerking van het interviewschema (ethisch aspect is onder andere meegenomen). Volledige informatie over keuze van respondenten. Proefinterview is afgenomen en eventuele verbeterpunten zijn doorgevoerd. Een juiste verantwoording voor de manier (letterlijk transcriberen / woordelijk transcriberen) waarop verwerking van de data gaat plaatsvinden, rekening houdend met mogelijk te verwachten fouten/onjuistheden in het data verzamelen. (16-20)	Onderzoeksmethode(n) is/ (zijn) goed gekozen, past bij hoofd-/deelvragen en is op vwo-niveau. Goede uitwerking van methode om bronnen te analyseren. Juiste verantwoording van de keuze van bronnen. Een juiste verantwoording voor de manier waarop verwerking van de data gaat plaatsvinden rekening houdend met mogelijk te verwachten fouten/onjuistheden in het data verzamelen. (16-20)	0
Data verzamelen	Data worden op een onveilige / onethische wijze verzameld en/of de wijze van verzamelen is in strijd met wettelijke regelgeving. (-10)	Data worden op een veilige wijze, grotendeels afwijkend van de uitgewerkte beschrijving van de onderzoeksmethode verzameld met inachtneming van de geldende/overeengekomen (ethische) normen en waarden. (1-5)	Data worden gestructureerd, op een constructieve, veilige wijze, volgens de uitgewerkte beschrijving van de onderzoeksmethode verzameld met inachtneming van de geldende/overeengekomen (ethische) normen en waarden. (1)	Data worden gestructureerd, op een constructieve, veilige wijze, volgens de uitgewerkte beschrijving van de onderzoeksmethode verzameld met inachtneming van de geldende/overeengekomen (ethische) normen en waarden. De ruwe data zijn van een goede kwaliteit (beeldmateriaal en geluidsopnames bijvoorbeeld zijn eenduidig). Alle ruwe data zijn controleerbaar, ter inzage voor de begeleider/beoordelaar. (2-5)	
Data analyseren	Data-analyse ontbreekt of er is sprake van bewust wetenschappelijk frauderen. (0-4)	Data zijn onvoldoende en/of onvolledig geordend. Illustraties, tabellen, schema's en/of grafieken werken in meer of mindere mate onduidelijkheid in de hand. Gegevens worden onbewust niet meegenomen in de analyse / er is onbewust in andere mate sprake van	Data zijn geordend en zo mogelijk overzichtelijk, in samenhang op een over het algemeen juiste manier verwerkt, zo nodig gebruik makend van parafaseren, citeren, illustraties en/of tabellen. Verzamelde data zijn terug te vinden/ te herleiden. (16-20)	Data zijn geordend, overzichtelijk, in samenhang op een juiste manier verwerkt, gebruik makend van parafaseren, citeren, illustraties en/of tabellen, leidend naar de te nemen conclusie. Verzamelde data zijn makkelijk/goed terug te vinden/ te herleiden. (16-20)	0

Figuur 5: Rubric kwalitatief onderzoek

SAMENWERKEND LEREN

6. Maakt ruimte om de vaardigheden van de leerling toe te passen

Voorbeeld 1: Vakoverstijgende projecten op het Orion Lyceum

Op het Orion Lyceum werken ze met vakoverstijgende projecten, waarin verschillende vaardigheden aan bod komen. Zoals '[Project Pompei](#)' waarin leerlingen één periode lang werken aan een onderzoeksproject gecoördineerd door Geschiedenis en Aardrijkskunde. Hier zijn de leerdoelen in een overstijgend project uitgewerkt.

Voorbeeld 3: Vakoverstijgende projecten voor leerjaar 2, 3 en 4

Het Corlaer College werkt met verschillende vakoverstijgende projecten waarin veel aandacht is voor de vaardigheden van de leerling. Per leerjaar zijn er verschillende projecten:

Leerjaar 2: thematische vakken

Leerlingen sluiten aan het einde van leerjaar 2 (havo en atheneum) thematische vakken af. Hierin hebben zij in twee jaar tijd kwaliteiten opgedaan die zij in het derde leerjaar, maar vooral in de bovenbouw kunnen inzetten als de focus meer naar de inhoud van een vak verschuift. Om het thema af te sluiten, doen de leerlingen onderzoek naar een onderwerp naar keuze: een meesterproef. Hierin laten de leerlingen zien wat zij *kunnen* (welke kwaliteiten zij hebben) en ook wat zij *willen* onderzoeken.

Leerjaar 3: de gammavakken (ak, gs, gd, ec)

Bij dit project gaat het om 'de stad'. Leerlingen doen onderzoek naar een gamma-onderwerp in de lokale omgeving vanuit de vraag 'wat is waar en waarom is het daar'? Leerlingen zetten onderzoeksvaardigheden in en ontwikkelen deze verder, ze werken samen (in groepjes van vier of vijf leerlingen) en ze leggen verbanden tussen de verschillende vakken op het gebied van één onderwerp. Leerlingen leveren een plan van aanpak in en krijgen hier feedback op, waarop zij een definitieve versie inleveren. Als deze is goedgekeurd, gaan ze aan de slag met het project. Dit doen ze in zelfstudie-uren en twee weken lang in de lessen van alle gammavakken.

Leerjaar 5: maatschappijwetenschappen en geschiedenis

In dit project doen leerlingen onderzoek naar het conflict Israël-Palestina. Vanuit het vak geschiedenis doen ze vooral onderzoek naar de historische kant en worden historische onderzoeksvaardigheden ingezet; vanuit maatschappijwetenschappen ligt de focus vooral op de beeldvorming rondom het conflict en de vraag 'wat is waarheid'. Sommige leerlingen hebben beide vakken; sommige alleen geschiedenis.